

ΕΚΘΕΣΗ ΑΥΤΟΨΙΑΣ ΣΤΟ ΧΩΡΟ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ
ΚΑΙ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΣΤΗ ΣΑΜΟ την 22-24 Μαΐου 2007

Κλιμάκιο του Συνηγόρου του Πολίτη, αποτελούμενο από δύο επιστήμονες του Κύκλου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, πραγματοποίησε επίσκεψη στις 22-24 Μαΐου 2007 στη Σάμο, προκειμένου να διερευνήσει τις συνθήκες υποδοχής των παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών, ζητήματα κράτησης και απέλασης αυτών καθώς και πρόσβασης στην διαδικασία ασύλου. Έναυσμα για την εν λόγω επίσκεψη αποτέλεσε η με αριθ. πρωτ:6093/07 αναφορά με την οποία τέθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη ζητήματα αδυναμίας πρόσβασης στη διαδικασία ασύλου δύο αλλοδαπών, τουρκικής υπηκοότητας αλλά και σχετική πληροφόρηση που είχε λάβει η Αρχή μας σχετικά με παρατηρούμενη, κατά το τελευταίο χρονικό διάστημα, ραγδαία αύξηση του αριθμού των παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών στο νησί αλλά και τον πολύ μικρό αριθμό υποβολής αιτημάτων ασύλου.

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης οι επιστήμονες του Κύκλου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είχαν την ευκαιρία να συζητήσουν για τα προβλήματα που προκύπτουν, ιδιαίτερα τον τελευταίο καιρό, τόσο με τις τοπικές αρχές όσο και με μέλη της κοινωνίας των Πολιτών. Συγκεκριμένα κατά την διήμερη παραμονή τους στη Σάμο πραγματοποιήθηκε συνάντηση με τον Νομάρχη Σάμου κ. Ε. Κάρλα, με τον Αστυνομικό Διευθυντή Σάμου κ. Τσιαφίδη και τον Διοικητή του Τμήματος Ασφάλειας κ. Τσιριλάκη καθώς και με τον Λιμενάρχη κ. Μπονοφά. Επίσης πραγματοποιήθηκε συνάντηση με εκπροσώπους της ΜΚΟ «Κίνηση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα – Επιτροπή Αλληλεγγύης στους Πρόσφυγες» που δραστηριοποιείται τα τελευταία 4 χρόνια στο νησί. Τέλος οι εκπρόσωποι του ΣτΠ είχαν την ευκαιρία, κατά την αυτοψία στο Κέντρο Προσωρινής Διαμονής Αλλοδαπών, να συνομιλήσουν με τον δικηγόρο κ. Βούρο ο οποίος στο πλαίσιο του προγράμματος EQUAL, παρέχει νομική υποστήριξη στους παράνομα εισερχομένους αλλοδαπούς, την κοινωνική λειτουργό του Κέντρου κα. Τρεμούλη και τον επιστάτη κο. Φάκα, υπάλληλο της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Σάμου. Από τις παραπάνω συναντήσεις αλλά και κατά τη διενέργεια της αυτοψίας προέκυψαν τα εξής.

Α. Διαδικασία κράτησης και απέλασης / Πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου

α. κράτηση / απέλαση

Σύμφωνα με την ενημέρωση που λάβαμε από τον Λιμενάρχη και τον Αστυνομικό Δ/ντη, από τον Οκτώβριο του 2006 το φαινόμενο των λαθραία διακινούμενων αλλοδαπών έχει προσλάβει μεγάλες διαστάσεις και περίπου 2.500 άτομα έχουν καταφτάσει, με αυτόν τον τρόπο, στη Σάμο.

Καταρχήν, το Λιμενικό Σώμα, αφού περισυλλέξει τους λαθροδιακινούμενους και προβεί σε μια πρόχειρη καταγραφή των στοιχείων

Μορφοποιήθηκε: Δεξιά: 0,63
ΕΚ.

τους (ονοματεπώνυμο, χώρα προέλευσης), με τη βοήθεια ιδιωτών μεταφραστών (κάτοικοι της Σάμου που εθελοντικά προσφέρουν την συγκεκριμένη υπηρεσία), μεταφέρει αυτούς στο Νοσοκομείο για μια απλή κλινική εξέταση και τους παραδίδει στην αστυνομία, ως παράνομα εισερχομένους στη χώρα. Οι αλλοδαποί μεταφέρονται στο Κέντρο Προσωρινής Διαμονής (πλην των τούρκων υπηκόων οι οποίοι για λόγους προσωπικής τους ασφάλειας, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς του Αστυνομικού Διευθυντή, κρατούνται στους χώρους κράτησης της Αστυνομίας), και με την βοήθεια των ίδιων ιδιωτών μεταφραστών που χρησιμοποιεί και το Λιμενικό, προβαίνει στη διαδικασία ταυτοποίησης, σε πρώτο στάδιο κατά δήλωση των αλλοδαπών και σε δεύτερο βαθμό κατ' εξέταση (δακτυλοσκόπηση). Ταυτόχρονα, σε βάρος τους εκδίδεται απόφαση διοικητικής απέλασης και κράτησης σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3386/2005 ενώ σχεδόν όλοι οι παράνομα εισερχόμενοι αλλοδαποί καταδικάζονται από το αρμόδιο ποινικό δικαστήριο για το αδίκημα της παράνομης εισόδου στη χώρα. Όσοι συλλαμβάνονται ως διακινητές, μεταφέρονται στους χώρους κράτησης της Αστυνομίας ενώ εναντίον τους ασκείται ποινική δίωξη για παράνομη διακίνηση. Η πρακτική της επιβολής διοικητικής απέλασης σε συνδυασμό με την προσωρινή κράτηση διαπιστώνεται ότι εφαρμόζεται αδιακρίτως από τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές. Η κράτηση ωστόσο στο Κέντρο Προσωρινής Διαμονής κυμαίνεται από λίγες ημέρες -8 ημέρες κατ' ελάχιστον- (για τις οικογένειες με παιδιά από 8 ημέρες έως 20 ημέρες), περίπου από 1 έως 1,5 μήνα για όσους προέρχονται από χώρες όπως το Αφγανιστάν και η Σομαλία, στις οποίες, κατά την παρούσα κατάσταση, είναι ανέφικτη η απέλαση και μέχρι το ανώτατο κατά το νόμο όριο των 3 μηνών για τους υπόλοιπους (Παλαιστίνιοι, Μαυριτανοί, Ερυθραίοι). Μετά το πέρας του προβλεπόμενου, με τα προαναφερόμενα κριτήρια, χρόνου κράτησης οι αλλοδαποί αφήνονται ελεύθεροι με 30ήμερη προθεσμία προς αναχώρηση από τη χώρα, χωρίς καμία επιτήρηση και με άγνωστη την τύχη τους. Ας σημειωθεί ότι τα προαναφερόμενα χρονικά διαστήματα συνήθως επιμηκύνονται καθώς παρατηρείται μια καθυστέρηση στην διεκπεραίωση της δακτυλοσκόπησης λόγω ανεπαρκούς προσωπικού της αστυνομίας (στη Σάμο δεν λειτουργεί ακόμη το σύστημα Eurodac), ενώ πολλές φορές επιμηκύνονται ή περιορίζονται τα χρονικά διαστήματα κράτησης ανάλογα με την υπερπλήρωση ή μη του κέντρου προσωρινής διαμονής, γεγονός το οποίο μας φαίνεται καταρχήν εύλογο ωστόσο δεν δύναται να αποτελεί το μοναδικό κριτήριο του τυχαίου και απροσδιόριστου εν τέλει χρόνου τον οποίο αναμένεται να διανύσει ο κάθε αλλοδαπός στο εν λόγω κέντρο.

Όσον αφορά τις ελάχιστες περιπτώσεις όπου έχει υποβληθεί από τους αλλοδαπούς αίτημα για χορήγηση πολιτικού ασύλου, αξίζει να σημειωθεί ότι διαπιστώθηκε πως πάγια πρακτική αποτελεί η κράτηση (δοθέντος ότι και για αυτούς έχει προηγηθεί απόφαση απέλασης), αδιακρίτως, κατά την οποία εξαντλείται το προβλεπόμενο από τον ν.3386/2005 (άρθρο 76 παρ.3) νόμιμο ανώτατο όριο του τριμήνου, λίγο πριν ο αλλοδαπός κληθεί να παραστεί ενώπιον της αρμόδιας Επιτροπής του άρθρου 3 και 4. του π.δ 61/99, στην Αθήνα, για την εξέταση του αιτήματός του σε δεύτερο βαθμό.

Μορφοποιήθηκε: Δεξιά: 0,63
ΕΚ.

β. πρόσβαση στη διαδικασία ασύλου

Κατά τη διάρκεια των συνομιλιών με τους κρατικούς φορείς προκρίθηκε ότι γενικότερα δεν υπάρχει, σε θεωρητικό τουλάχιστον επίπεδο, πρόσκομμα στην πρόσβαση στην διαδικασία ασύλου. Έτσι, όπως μας επισημάνθηκε, σε περίπτωση που εντοπίζεται ότι στο πρόσωπο κάποιου αλλοδαπού δύνανται, κατόπιν δήλωσης αυτού, να συντρέξουν οι προϋποθέσεις υπαγωγής του στο καθεστώς του πρόσφυγα, εξειδικευμένος αστυνομικός, παρουσία μεταφραστή λαμβάνει τη σχετική συνέντευξη ενώ το αίτημα ασύλου υποβάλλεται πάραυτα. Ωστόσο, από το σύνολο των πληροφοριών διαφάνηκε πως τα εντός του έτους 2007, τουλάχιστον, υποβληθέντα αιτήματα ασύλου παρελήφθησαν σε μεταγενέστερο της σύλληψης χρόνο και μόνο μετά τη σχετική ενημέρωση του αλλοδαπού από τον δικηγόρο, ο οποίος και είναι παρών στη σχετική συνέντευξη.

Ακολούθως, επιβεβαιώθηκε ότι παρά την αθρόα -κατά τον τελευταίο καιρό- έλευση παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών, υποβάλλονται σχετικά λίγες αιτήσεις ασύλου. Έτσι τα αιτήματα ασύλου που υποβλήθηκαν ήταν: 6 για το έτος 2006 και 5 από τον Ιανουάριο 2007. Το γεγονός αυτό, δεδομένου ότι οι παράνομα εισερχόμενοι αλλοδαποί που καταφθάνουν στο νησί φαίνεται να είναι ανεξαιρέτως, χωρίς επίσημα έγγραφα και προερχόμενοι από χώρες «υψηλού κινδύνου», μας δημιούργησε καταρχήν τη πεποίθηση ότι ο μικρός αριθμός αιτημάτων ασύλου οφείλεται σε λόγους που άπτονται της ερμηνείας και εφαρμογής της σχετικής διαδικασίας από τους τοπικούς φορείς.

Ωστόσο, μετά την ολοκλήρωση των συνομιλιών μας διαπιστώσαμε ότι σοβαρά οργανωτικά προβλήματα αλλά και ζητήματα ερμηνείας και εφαρμογής τα οποία δέον επιλυθούν μόνον σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης και τα οποία ο Συνήγορος του Πολίτη έχει επισημάνει, στο σύνολό τους, πολλές φορές στο παρελθόν, δυσχεραίνουν το έργο των τοπικών φορέων οι οποίοι, περαιτέρω, εφαρμόζουν, ως οφείλουν, τις εντολές της προϊστάμενης αρχής, όπως επανειλημμένως μας επεσήμαναν.

Θετικό είναι το γεγονός ότι σχετική ενημέρωση παρέχεται στους αλλοδαπούς κυρίως από δικηγόρο, ο οποίος -μέσω του προγράμματος Equal όπως προείπαμε- παρέχει νομική συνδρομή σε αυτούς. Ωστόσο, παρότι στο με υπ. αρ. πρωτ:5401/1-561041/2.5.07 έγγραφο της Δ/σης Αλλοδαπών του ΥΔΤ αναφέρεται ότι «για την ενημέρωση των αλλοδαπών σχετικά με τα δικαιώματά τους και για τις διαδικασίες ασύλου ειδικότερα, έχει συνταχθεί ειδικό ενημερωτικό φυλλάδιο...» μέχρι σήμερα δεν έχει αποσταλεί και διανεμηθεί στους ενδιαφερομένους αυτό το υλικό.

Κρίσιμος αναδείχθηκε, σε όλες τις συζητήσεις με τους συναρμόδιους φορείς, ο ρόλος του μεταφραστή στη σωστή ενημέρωση αλλά και στην όλη διαδικασία ταυτοποίησης και συνέντευξης. Ας σημειωθεί ότι υπήρξε πληροφόρηση, τόσο από εκπροσώπους της ΜΚΟ «Κίνηση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα -Επιτροπή Αλληλεγγύης στους Πρόσφυγες» (η οποία αποτυπώθηκε στην με αριθ. πρωτ. 8616/2007 αναφορά προς τον Συνήγορο του Πολίτη) όσο

Μορφοποιήθηκε: Δεξιά: 0,63
ΕΚ.

και από κρατούμενους αλλοδαπούς κατά την επίσκεψή μας στο κέντρο προσωρινής διαμονής, για κρούσματα λανθασμένης καταγραφής ή και εξαναγκασμού δήλωσης συγκεκριμένης χώρας προέλευσης κατά την εξακρίβωση των στοιχείων τους, τα οποία, αν και δεν κατέστη εφικτό να επιβεβαιωθούν από τα μέχρι στιγμής στοιχεία που είναι στη διάθεσή μας, αναδεικνύουν την κρισιμότητα του ρόλου των μεταφραστών.

Από όλους τους τοπικούς παράγοντες επισημάνθηκε ότι υπάρχει δυσκολία ανεύρεσης ατόμων που να μιλούν τις απαιτούμενες γλώσσες, ενώ οι ήδη υπάρχοντες δεν μπορούν να είναι πάντα διαθέσιμοι δοθέντος ότι εργάζονται εθελοντικά και δεν τελούν υπό την εποπτεία και ευθύνη κάποιας υπηρεσίας. Έτσι, από όλους προκρίθηκε η αναγκαιότητα κατάρτισης ειδικού καταλόγου μεταφραστών και πιστοποίησης αυτών με κάποιο τρόπο από αρμόδια κρατική αρχή.

Από τη συνομιλία που είχε το κλιμάκιο με τον Αστυνομικό Διευθυντή, ενημερώθηκε ότι τα αιτήματα ασύλου εξετάζονται με την κανονική και όχι με την ταχύρρυθμη διαδικασία. Η συνήθης δε πρακτική που ακολουθείται ακόμη και μετά την υποβολή αιτήματος ασύλου είναι, όπως προαναφέρθηκε η εξάντληση του τριμήνου ορίου κράτησης.

Πέραν των ζητημάτων της νομιμότητας έκδοσης απόφασης απέλασης και κράτησης εις βάρος αιτούντων άσυλο, ατόμων δηλαδή που εκ του νόμου χρήζουν ιδιαίτερης αντιμετώπισης και προστασίας, τα οποία ο Συνήγορος του Πολίτη έχει θέσει επανειλημμένως προς τις αρμόδιες υπηρεσίες, η προπεριγραφόμενη πρακτική έχει ως αποτέλεσμα οι αιτούντες άσυλο να στερούνται της ελευθερίας τους πολύ μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από τους λοιπούς αλλοδαπούς με αποτέλεσμα να καταστρατηγείται το σύνολο της διαδικασίας υποβολής αιτήματος ασύλου. Δοθέντος ότι ακολουθείται πάντα η κανονική διαδικασία (ήτοι, τουλάχιστον πιο χρονοβόρα) ουδέποτε χορηγείται «ροζ κάρτα» από τις αστυνομικές αρχές του νησιού, εφόσον ουδέποτε αιτών άσυλο αφήνεται ελεύθερος, παρά μόνο τυχόν από τις αρμόδιες αρχές της Αθήνας και εφόσον δεν πρόλαβε να ολοκληρωθεί η διαδικασία και σε δεύτερο βαθμό εντός τριμήνου.

Το γεγονός αυτό φάνηκε να έχει εδραιώσει τόσο στην πρακτική των κρατικών/τοπικών φορέων όσο και στην συνείδηση των παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών μια διαδικασία δυσμενέστερης μεταχείρισης των αιτούντων άσυλο από εκείνης των λοιπών παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών, δημιουργώντας παράνομα εισερχόμενους αλλοδαπούς «δύο ταχυτήτων» (αιτούντες άσυλο και λοιπούς), με αποτέλεσμα το προδιαγεγραμμένο τρίμηνο κράτησης που «προβλέπεται» για τους αιτούντες άσυλο να δύναται να λειτουργήσει αποτρεπτικά και να αποθαρρύνει την επιδίωξη της απόλαυσης του εν λόγω ειδικού προστατευτικού καθεστώτος, όπως αυτό άλλωστε αποτυπώνεται στον πενιχρό αριθμό των 5 υποβληθέντων αιτημάτων χορήγησης πολιτικού ασύλου για το έτος 2007.

B. Συνθήκες Κράτησης στο Κέντρο Προσωρινής Διαμονής Αλλοδαπών

α. Το σημερινό Κέντρο

Το Κέντρο στεγάζεται σε τμήμα ενός παλαιού διόρωφου κτιρίου (πρώην καπνεργοστασίου) στο κέντρο της πόλης. Την ημέρα της επίσκεψης του κλιμακίου, στο χώρο βρίσκονταν 239 άτομα. Το κλιμάκιο συνομίλησε καταρχήν με τους εργαζόμενους καθώς και με τους μετανάστες κατά την περιήγησή του στο εσωτερικό του κτιρίου. Εδώ αξίζει να σημειωθεί ότι για την είσοδο στον εσωτερικό χώρο (θάλαμοι), ο αστυνομικός σε υπηρεσία επέτρεψε την είσοδο τονίζοντας ότι δεν αναλαμβάνει οποιαδήποτε ευθύνη αυτής της πράξης.

Από την αυτοψία συμπερασματικά διαπιστώθηκαν τα εξής:

- Παλαιότητα και επικινδυνότητα του κτιρίου
- Συνεχής εγκλεισμός των κρατουμένων λόγω μη δυνατότητας προαυλισμού, γεγονός που οφείλεται σε α) **έλλειψη ικανού αριθμού αστυνομικού προσωπικού** που να εγγυάται την ασφάλεια των κρατουμένων. Ο χώρος αυτή τη στιγμή φυλάσσεται από έναν αστυνομικό, δεδομένων των λοιπών καθηκόντων και αναγκών του Τμήματος Ασφαλείας του νησιού και β) ανεπάρκεια έκτασης προαύλιου χώρου για τον αριθμό ατόμων τα οποία κρατούνται κατά μέσο όρο καθημερινά. Στην αυλή βγαίνουν ελάχιστα άτομα –συνήθως όταν δηλώσουν αδιαθεσία.
- Άθλιες συνθήκες υγιεινής
- Μη ύπαρξη ξεχωριστών χώρων διαμονής (θαλάμων) για τους ανήλικους και τις γυναίκες που να ασφαλίζουν –με όλους τους κινδύνους που αυτό εγκυμονεί (παραβίαση κανόνα διαχωρισμού, άρθρ 11,13 ν.2776/99,–σωφρονιστικός κώδικας)
- Αναφέρθηκε η πιθανότητα κινδύνου για τη δημόσια υγεία από μετάδοση λοιμωδών νοσημάτων (οι εργαζόμενοι στο κέντρο καθώς και ο Νομάρχης μας μίλησαν για φόβο εξάπλωσης φυματίωσης). Αιτία αποτελεί ο συγχρωτισμός τόσων ανθρώπων (με πληθυσμό δε που εναλλάσσεται διαρκώς λόγω νέων αφίξεων) σε κακές συνθήκες υγιεινής. Τον κίνδυνο επιδεινώνει και το γεγονός ότι δεν υπάρχει -πέραν της απλής κλινικής εξέτασης κατά την είσοδό τους- δυνατότητα πραγματοποίησης μιας σειράς πιο εξειδικευμένων εξετάσεων και κυρίως ακτινογραφίας θώρακος, για την εξακρίβωση πιθανόν νοσούντων, τόσο λόγω αδυναμίας κάλυψης κόστους όσο και ανεπάρκειας ιατρικού και παραϊατρικού προσωπικού του Νοσοκομείου Σάμου.
- Μη ύπαρξη Κανονισμού Λειτουργίας σύμφωνα με το άρθρο 81 ν. 3386/05 όπου να καθορίζονται οι προδιαγραφές και οι όροι λειτουργίας του (πχ. ωράριο για σίτιση-προαυλισμό- τηλέφωνα κλπ.)

Στα θετικά καταγράφονται:

- Ύπαρξη κοινωνικής λειτουργού και γιατρού σε καθημερινή βάση και νομικής συνδρομής σε εβδομαδιαία βάση μέσω του προγράμματος Equal.

Μορφοποιήθηκε: Δεξιά: 0,63
Εκ.

- Δυνατότητα πρόσβασης της ΜΚΟ σε καθημερινή βάση για παροχή ρουχισμού και δύο φορές εβδομαδιαίως για παράδοση μαθημάτων
- Παροχή από τη Νομαρχία σάκου με είδη πρώτης ανάγκης κατά την άφιξή τους,
- Σίτιση που καλύπτεται από τη Νομαρχία σε συνεργασία με τον Δήμο Βαθέως

β. Το νέο Κέντρο

Έχει ξεκινήσει ήδη και προβλέπεται να ολοκληρωθεί μέχρι τον Ιούλιο τ.ε, η κατασκευή νέου Κέντρου Προσωρινής Διαμονής, δυναμικότητας περίπου 300 ατόμων, λίγο έξω από την πόλη της Σάμου. Ο νέος αυτός χώρος αποτελείται από μια σειρά προκατασκευασμένων οικημάτων σε τρία επίπεδα, με μεγάλο προαύλιο χώρο, χώρο άθλησης και παιδότοπο. Για την μετεγκατάσταση ωστόσο των αλλοδαπών εκεί και τη λειτουργία του οι τοπικοί φορείς έχουν ζητήσει από τα συναρμόδια υπουργεία (ΥΔΤ, ΥΠΕΣΔΔΑ) την πλήρωση θέσεων εργασίας (διοικητικών υπαλλήλων, κοινωνικής λειτουργού, γιατρού, νοσηλεύτη, δικηγόρου, δασκάλου, επιστάτη, συντηρητή) καθώς και επαρκούς και εξειδικευμένου προσωπικού φύλαξης της αστυνομίας. Σχετικές προτάσεις έχουν κατατεθεί και στον ΓΓ του ΥΔΤ κο. Αιλιανό κατά την πρόσφατη επίσκεψή του στο χώρο.

Κατά την κοινή ομολογία όλων των εμπλεκόμενων φορέων αλλά και σύμφωνα με τις διαπιστώσεις μας, η έλλειψη προσωπικού αποτελεί αυτή τη στιγμή ένα από τους πιο σημαντικούς παράγοντες που δυσχεραίνουν το έργο και υποβαθμίζουν την ποιότητα των παρεχομένων υπηρεσιών, ενώ δημιουργεί έντονες και βάσιμες αμφιβολίες για την τύχη της λειτουργίας του νέου Κέντρου. Η νομοθετική αποτύπωση Κανονισμού Λειτουργίας των εν λόγω Κέντρων εν γένει, με ταυτόχρονη κατανομή των σχετικών αρμοδιοτήτων καθίσταται επιβεβλημένη.

Οι ειδικοί Επιστήμονες
Μάρκου Έλενα
Μαρκάκη Ευαγγελία

Μορφοποιήθηκε: Δεξιά: 0,63
ΕΚ.